

Література

1. Водолажська Т. О. Сутнісно-змістовна характеристика поняття «трудовий потенціал підприємства». *Економіка транспортного комплексу*. 2021. Вип. 38. С. 32–45.
2. Дмитрієв І.А., Шевченко І.Ю. Історична еволюція та сучасна інтеграція дефініції соціально-економічної категорії «трудовий потенціал» *Харківський національний автомобільно-дорожній університет* 2022. URL: <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/260741>
3. Ткаченко І.П., Титаренко В.І. Трудовий потенціал: проблеми та перспективи розвитку *Економіко-технологічний інститут TOPICAL ASPECTS OF MODERN SCIENTIFIC RESEARCH PROCEEDINGS OF V INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE JANUARY 25-27. 2024* С. 611-615.
4. Гавриленко Я.В. Сутність та підходи до розвитку трудового потенціалу підприємства *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія «Економічні науки». 2019. № 52. С. 30-38.
5. Ажаман І.А., Жидков О.І., Гронська М.В. Трудовий потенціал як драйвер інноваційного розвитку підприємства. *Журнал стратегічних економічних досліджень*. 2021. № 2. С. 48-56.
6. Іваницька С.Б., Галайда Т.О. Економіка праці й соціально-трудові відносини : навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ ім. Юрія Кондратюка, 2019. 217 с.
7. Ільч Л.М., Акіліна О.В. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник. Київ : Київський ун-т ім. Бориса Грінченка, 2020. 952 с.
8. Економіка праці і соціально-трудові відносини: [навчальний посібник] / М.Д. Ведерніков, О.В. Хитра, О.А. Гарват та ін. – Львів : Новий світ-2000, 2020. 869 с.
9. Економіка праці і соціально-трудові відносини [Електронний ресурс]: підруч. / О. І. Ляш, Н. О. Черненко, О. А. Шевчук, О. О. Трофименко, С. С. Гринкевич, Я. І. Глушенко; друге видання, за заг. ред. проф. О. І. Ляш, Н. О. Черненко; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2023. 371 с.
10. Білецька К.В. Трудовий потенціал як чинник активізації інноваційних процесів *Ефективна економіка*. 2014. №4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2932>
11. Ткачук В. А., Ланченко Є. О., Балан О. Д., Гаврилюк І. П. Економіка праці й соціально-трудові відносини: навч. посібник. Київ: НУБіП України, 2022. 616 с.

Тетяна НАУМЕНКО

здобувачка фахової передвищої освіти
ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж МНАУ»

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДЕМОГРАФІЧНИХ І МІГРАЦІЙНИХ ЗМІН В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення Україна стикається з демографічними та міграційними викликами, які значною мірою впливають на її соціально-економічний розвиток. Такі проблеми, як старіння населення, скорочення чисельності громадян, масова вимушена та трудова міграція, призводять до змін у структурі економіки, системі охорони здоров'я й праці та соціальній сфері. З початком повномасштабного вторгнення ці проблеми значно загострилися через масовий міграційний рух населення, а також через значні людські та економічні втрати. Вже зараз потрібно проаналізувати і усвідомити ці зміни [1, с. 130]. Це необхідно для розуміння сучасного демографічного стану України та для визначення шляхів сталого розвитку у довгостроковій перспективі.

Демографічна ситуація в Україні за останні роки зазнала значних змін. За даними Інституту демографії та проблем якості життя НАНУ, на території країни зараз проживає

близько 34 мільйонів осіб, з яких орієнтовно 29 мільйонів перебувають на підконтрольній уряду території. До початку повномасштабної війни чисельність населення оцінювалася приблизно у 41 мільйонів осіб. Таке значне скорочення переважно зумовлене вимушеною міграцією, спричиненою російською агресією [2, с. 61]. Мільйони українців стали біженцями, виїхавши за кордон, або є внутрішньо переміщеними особами.

До того ж, протягом багатьох років, для України характерною є трудова міграція. Українці виїжджають переважно до розвинених країн Європи через низький рівень життя та оплати праці, економічну нестабільність в Україні. Спостерігається також активна депопуляція сільських територій, яка супроводжена швидкою урбанізацією [3, с. 67]. Не менш гострою є проблема скорочення народжуваності та зростання рівня смертності. Така ситуація спостерігалася ще до початку повномасштабного вторгнення і лише поглибилася внаслідок війни.

Такі зміни несуть за собою значні соціальні-економічні проблеми. Однією з них стає скорочення кількості молоді та працездатного населення, що призводить до браку трудових ресурсів, тобто уповільняється темпи економічного зростання та починається ускладнення з виробництвом товарів та наданням послуг населенню країни, втрати інноваційного потенціалу та уповільнення розвитку держави. Зменшення активного населення також призводить до зменшення продуктивності праці [4, с. 13]. Це ускладнює процеси модернізації виробництва та розвитку економічних показників.

Також це призводить до зменшення податкових надходжень, з яких формується державний бюджет. Внаслідок цього скорочується фінансування різних суспільно важливих сфер, таких як освіта, наука, культура та оборона. Паралельно зростає кількість літніх людей, які потребують медичної допомоги та пенсійних виплат, що створює додатковий тиск на бюджет, збільшуючи дефіцит державних коштів.

Існує висока ймовірність того, що тенденції депопуляції призведуть до загального зменшення кількості населення України. Це значною мірою також буде впливати на подальший розвиток країни та її ролі на міжнародній арені. Депопуляція населення призводить до зменшення внутрішнього попиту на товари та послуги, що стримує розвиток бізнесу та ускладнює залучення інвестицій. Окрім цього, інвестори неохоче вкладатимуть кошти в країни з несприятливими демографічними прогнозами, адже не бачать значних перспектив зростання ринку та майбутньої рентабельності.

Проблема нерівномірного розвитку регіонів призводить до занепаду сільських територій [5, с. 50], оскільки вони позбавляються робочої сили та перспектив на майбутнє. Наслідками цього стає занепад місцевої інфраструктури і поступове згортання життя у малих населених пунктах.

З огляду на демографічну та міграційну ситуацію в Україні, вона має значні соціально-економічні наслідки. Скорочення населення, старіння нації та масові міграції призводять до дефіциту трудових ресурсів, зростання навантаження на соціальну сферу та уповільнення економічного розвитку загалом. Відчутним є регіональний дисбаланс, де сільська місцевість знелюдніється, а великі міста приймають основну хвилю мігрантів, створюючи додаткове навантаження на їхню інфраструктуру. Для забезпечення стійкого майбутнього країни потрібна системна та продумана державна демографічна політика, яка враховуватиме всі аспекти цієї складної проблеми.

Таким чином, на нашу думку, ключовими елементами демографічної та міграційної політики мають стати: активне стимулювання повернення українських трудових мігрантів; всебічна підтримка молодих сімей; стратегічні інвестиції в комплексний розвиток усіх регіонів країни; створення привабливих умов для гідного життя та продуктивної праці кожного громадянина в Україні. Такий інтегрований підхід здатен прибрати негативні тенденції та закласти міцний фундамент для розвитку України в довгостроковій перспективі.

Література

1. Курепін В. М. Іваненко В. С. Взаємодія місцевих органів влади та засобів масової інформації як фактор реалізації інформаційної політики при надзвичайних ситуаціях. *Modern Economics*. 2025. № 49(2025). С. 124-132. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-17](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-17).
2. Кравчук Р. В. Реалізація соціальних прав людини: конституційні гарантії, їх реальний стан та перспективи реформування // *Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали Науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Хмельницький, 8 грудня 2023 року)*. Хмельницький : Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 60-62. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16960>.
3. Курепін В. М. Іваненко В. С. Застосування цифрових технологій у сільському господарстві для досягнення цілей сталого розвитку. *Modern Economics*. 2024. № 47(2024). С. 62-69. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V47\(2024\)-09](https://doi.org/10.31521/modecon.V47(2024)-09).
4. Іваненко В. С. Жінки-підприємниці під час війни: досягнення та виклики // *Підприємництво під час війни в Україні: виклики та можливості : збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки (м. Івано-Франківськ, 20 листопада 2023 р.)*. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2023. С. 12-14. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16141>.
5. Корнієнко Ю. О. Як переселенці можуть змінити туристичний імідж України. Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності: глобальні виклики : матеріали III міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 1 квітня 2024 р.). Харків : Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2024. С. 49-51. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/17470>.

Катерина БЛІНОВА

Учитель математики

Комунальний заклад загальної середньої освіти

«Ліцей №1 імені В. Красицького Хмельницької міської ради»

Дмитро ЧАЛІЙ

Учень 10 класу

Комунальний заклад загальної середньої освіти

«Ліцей №1 імені В. Красицького Хмельницької міської ради»

АНАЛІЗ ЗМІН СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ СПРИЧИНЕНИХ ПОВНОМАСТАШБНИМ ВТОРГНЕННЯМ

Повномасштабне вторгнення в Україну змінило наші життя на до та після. Агресія зі сторони ворога внесла значні зміни на економічний, соціальний і екологічний стани нашої держави. Війна в Україні призвела до серйозного економічного спаду, що спричинило підвищення рівня безробіття та значне зменшення доходів населення. Таке явище як міграція притаманна людській цивілізації ще з найдавніших часів.

Внаслідок війни в Україні, мільйони українців були змушені залишити свої домівки й переїхати до більш безпечних регіонів. За підрахунками, понад 8 мільйонів українців стали біженцями, що знайшли притулок у різних країнах Європи, а опираючись на дані Міжнародної організації з міграції, переміщення населення всередині України охопило понад 3,5 мільйонів осіб. Це стало причиною скорочення робочих місць, зниження заробітної плати, зменшення пропозицій робочої сили. Всі ці фактори чинять тиск на ринок праці, потенційний ВВП і на економіку України взагалом (табл. 1).